

Inclusie in uitgaande mobiliteit

Welke groepen studenten zijn het minst geneigd om naar het buitenland te gaan en waarom?

Saoradh Favier
Elli Thravalou
Lynette Peeters

8 februari 2022

Inhoud

Samenvatting	3
Inleiding	4
Eerder onderzoek	4
Huidig onderzoek	5
Methode	5
Studentenmonitor	5
Respondenten	5
Data-analyse	6
Resultaten	7
Eerstegeneratiestudent	9
Laag gezinsinkomen	9
Ouderschap	9
Functie beperking of (psychische) aandoening	10
Migratieachtergrond	10
Aanvullende factoren	10
Wat zien eerstegeneratiestudenten als de belangrijkste belemmeringen voor het opdoen van buitenlandervaring tijdens hun studie?	11
Wat zijn beweegredenen van de eerstegeneratiestudenten die wel naar het buitenland gaan?	12
Conclusies	12
Aanbevelingen	14
Bronnen	16
Bijlage	18

Samenvatting

Welke groepen studenten in het hoger onderwijs gaan minder vaak de grens over voor studie of stage? Wat zien zij als de belangrijkste belemmeringen voor het opdoen van buitenlandervaring?

In dit rapport schetsen we een actueel beeld van de mate van inclusie in uitgaande studiepuntmobiliteit. Daarnaast doen we aanbevelingen omtrent maatregelen die hogescholen en universiteiten kunnen treffen om meer studenten een kans te bieden om buitenlandervaring op te doen. De resultaten in dit rapport zijn gebaseerd op data van meer dan 15.000 studenten die bij een Nederlandse hogeronderwijsinstelling ingeschreven stonden en destijds in 2020 de Studentenmonitor vragenlijst hebben ingevuld.

Belangrijkste bevindingen

- De neiging om naar het buitenland te gaan is beduidend kleiner bij studenten met kinderen en studenten van wie de ouders geen hoger onderwijs hebben genoten (eerstegeneratiestudenten). **Het zijn van eerstegeneratiestudent is de sterkste voorspellende factor** van (niet-)deelname aan studiepuntmobiliteit in zowel het wo als het hbo.
- De meeste **eerstegeneratiestudenten die in Nederland blijven zien kosten en het gescheiden zijn van familie en vrienden als de belangrijkste belemmeringen om naar het buitenland te gaan**. Erstegeneratiestudenten in het hbo noemen daarnaast vaker dan eerstegeneratiestudenten in het wo verlies van een (bij)baan en onvoldoende talenkennis als belemmeringen. Gebrek aan motivatie speelt bij beide groepen een even belangrijke rol.
- Voor wo-studenten is de kans dat ze in Nederland blijven aanzienlijk groter wanneer ze afkomstig zijn uit een gezin met een lager inkomen. Voor hbo-studenten hebben we dat verband niet kunnen vaststellen.
- Het hebben van een functiebeperking of (psychische) aandoening heeft op zichzelf geen effect op de waarschijnlijkheid om in Nederland te blijven, net zomin als het hebben van een tweede generatie migratieachtergrond.

Aanbevelingen

- **Geef gerichte voorlichting.** Laagdrempelig en regelmatige voorlichting kan deelname aan mobiliteit gebruikelijker maken. Laat studenten tijdig weten wat de (financierings)mogelijkheden zijn en betrek waar mogelijk ouders.
- **Gebruik je collega's.** Studieloopbaanadviseurs, coaches, decanen, en docenten kunnen studenten bereiken die anders 'onder de radar' blijven. Geef je collega's de tools om studenten te informeren en enthousiasmeren.
- **Zet in op kortere buitenlandverblijven.** Zo verklein je enkele van de grootste belemmeringen die eerstegeneratiestudenten ervaren met betrekking tot mobiliteit. Een verkort buitenlandverblijf is waarschijnlijk ook voor studenten met kinderen of studenten uit gezinnen met een lager inkomen een aantrekkelijke optie.
- **Benadruk individuele leeruitkomsten** om de toegevoegde waarde van internationale ervaring te laten zien en meer eerstegeneratiestudenten te inspireren om deel te nemen aan mobiliteit.
- **Integreer *Internationalisation at Home*.** Online stages en uitwisselingen bieden *alle* studenten de kans om internationale competenties te ontwikkelen. Virtuele mobiliteit kan ook dienen als voorbereiding op fysieke mobiliteit.

Inleiding

Studeren of stage lopen in een ander land kan bijdragen aan het ontwikkelen van internationale competenties van studenten in het hoger onderwijs. Uit een eerdere studie van Nuffic (Kommers et al., 2021) kwam naar voren dat studentenmobiliteit in hoger onderwijsinstellingen de meest gebruikte activiteit voor de internationalisering van studenten is (NB: Dit is gebaseerd op data van vóór de coronapandemie). Toch had in 2015-16 zo'n 75% van alle Nederlandse afgestudeerden in het hoger onderwijs tijdens hun studie *niet* deelgenomen aan studiepuntmobiliteit - studie of stage in het buitenland (Nuffic, 2018). Dit betekent dat de meerderheid van de studenten in het hoger onderwijs geen gebruik maakt van deze mogelijkheid om internationale competenties te ontwikkelen. Dat komt niet door een gebrek aan belangstelling: 67% van de eerstejaarsstudenten die in 2018 werden bevroegd, waren geïnteresseerd in het opdoen van een buitenlandervaring tijdens hun studie (Elfferich, 2020). Als hoger onderwijsinstellingen uitgaande studiepuntmobiliteit willen bevorderen, is het belangrijk om te weten welke studenten op dit moment in Nederland blijven. Dit onderzoek richt zich op de specifieke achtergrondfactoren die verband houden met het niet deelnemen aan studiepuntmobiliteit.

Eerder onderzoek

Het onderwerp van dit onderzoek - inclusie in studentenmobiliteit - is zeker niet nieuw. Er is al eerder gekeken naar de relatie tussen demografische factoren, en de *intentie* om voor studie of stage naar het buitenland te gaan, en naar de daadwerkelijke deelname. Sommige van die studies zijn gericht op groepen die oververtegenwoordigd zijn in studentenmobiliteit, terwijl anderen zich juist richten op de doorgaans minder mobiele studenten, die ook de doelgroep van deze studie zijn. Verscheidene studies laten zien dat studenten met een lagere sociaaleconomische achtergrond over het algemeen minder vaak over de grens gaan ten opzichte van hun medestudenten (Grabher et al., 2014; Netz et al., 2016; Kommers, 2020). Dit geldt ook voor studenten met een beperking en studenten die tot een etnische minderheid behoren (De Wit, 2018; Go International, 2016; Carette et al., 2019). Uit sommige studies blijkt hetzelfde voor eerstegeneratiestudenten (Kommers, 2020; Resch et al., 2021, Hauschildt et al., 2021) en studenten die in een (gesloten) jeugdzorginstelling of een pleeggezin zijn opgegroeid (Go International, 2016). Slechts enkele van deze studies hebben betrekking op de Nederlandse context. Uit een onderzoek van Kurver et al. (2019) naar de inclusiviteit van het programma Erasmus+ kwam naar voren dat Nederlandse studenten die deelnemen aan studiepuntmobiliteit in de regel iets ouder zijn, afkomstig zijn uit gezinnen met een hogere sociaaleconomische achtergrond en minder vaak een beperking hebben. Daarnaast bleken niet-mobiele studenten vaker eerstegeneratiestudenten te zijn. In eerder Nuffic-onderzoek (Elfferich, 2020) werd geconcludeerd dat de hoogte van het gezinsinkomen geen invloed heeft op de intentie van studenten om naar het buitenland te gaan.

Wat betreft de belemmeringen die studenten ervaren, bleek uit een recent Europees onderzoek dat verwachte kosten de hoofdreden zijn om niet naar het buitenland te gaan (Hauschildt et al., 2021). Andere redenen waren het gescheiden zijn van familie en vrienden en het verlies van een bijbaan. Een enquête die onder studenten op een hbo-instelling in Nederland uitgevoerd werd heeft vergelijkbare redenen gevonden om niet deel te nemen aan studiepuntmobiliteit. De kosten, niet weten hoe je een buitenlandervaring moet regelen en het gescheiden zijn van dierbaren kwamen in dat onderzoek naar voren als de 3 meest genoemde belemmeringen (De Klerk & Gravendaal, 2021).

Huidig onderzoek

Met dit onderzoek richten we ons specifiek op de Nederlandse context en op studenten die tijdens hun studie geen buitenlandervaring opdoen. De resultaten geven inzicht in de stand van zaken met betrekking tot de inclusiviteit van studiepuntmobiliteit in Nederland. Om de bestaande literatuur over dit thema aan te vullen analyseren wij een grote dataset die onlangs is gepubliceerd. Belangrijk om te erop te wijzen dat deze data niet specifiek verzameld zijn ten behoeve van onderzoek naar mobiliteit. Daardoor is het minder waarschijnlijk dat studenten die interesse in een buitenlandervaring hebben, oververtegenwoordigd zijn in de steekproef.

In dit onderzoek beantwoorden we de volgende twee onderzoeksvragen:

- Welke groepen studenten zijn op dit moment minder geneigd om deel te nemen aan uitgaande studiepuntmobiliteit?
- Wat zien deze studenten als de belangrijkste belemmeringen en beweegredenen voor het opdoen van buitenlandervaring?

Methode

Studentenmonitor

Voor het beantwoorden van onze onderzoeksvragen hebben we gebruik gemaakt van data uit de Studentenmonitor Hoger Onderwijs (2020). Deze grootschalige enquête wordt jaarlijks in opdracht van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap uitgevoerd om zicht te houden op ontwikkelingen in de studie- en levensomstandigheden van studenten in Nederland. Er komen vele onderwerpen in deze enquête aan de orde zoals sociaaleconomische achtergrond, persoonlijke omstandigheden en deelname aan mobiliteit. De Studentenmonitor biedt daarmee een rijke dataset voor onderzoek naar inclusiviteit vraagstukken.

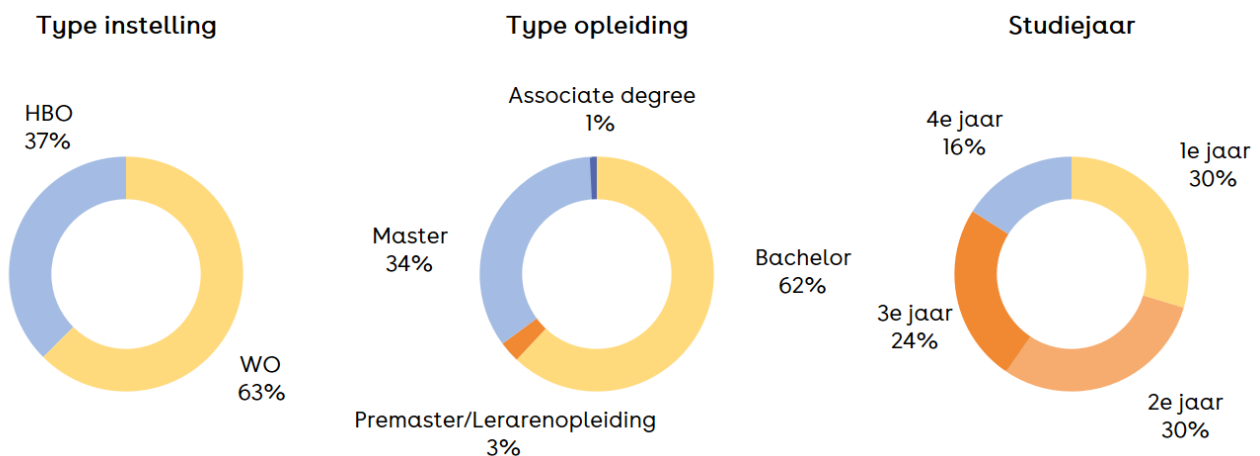
Studenten komen in aanmerking voor deelname aan de Studentenmonitor als ze ingeschreven staan bij een Nederlandse hoger onderwijsinstelling, als ze hun studie tijdelijk hebben onderbroken, of in het buitenland studeren. De overheidsinstelling DUO heeft de betreffende studenten tussen juli en september 2020 per brief uitgenodigd voor het invullen van de enquête.

Respondenten

De vragenlijst voor de Studentenmonitor is in 2020 door 18.004 studenten ingevuld. Daarvan waren er 2512 "internationale studenten" (d.w.z. een student die vanuit het buitenland voor studie naar Nederland is gekomen). We hebben in de analyse geen internationale studenten meegenomen, omdat deze studenten per definitie mobiel zijn en deze studie gericht is op studenten die nog geen ervaring hebben gehad met studiepuntmobiliteit in het hoger onderwijs. Hoewel internationale studenten buiten de scope van deze studie vallen, zou onderzoek naar de inclusie van internationale studenten die als onderdeel van het behalen van een diploma in Nederland buitenlandervaring willen opdoen, zeker ook van meerwaarde zijn.

De resulterende steekproef van 15.492 respondenten (na uitsluiting van internationale studenten) wordt weergegeven in figuur 1. Bijna twee derde van de steekproef staat ingeschreven bij een instelling voor wetenschappelijk onderwijs (wo), de rest bij een instelling voor hoger beroepsonderwijs (hbo). Dit verschilt sterk van de distributie in de algemene studentenpopulatie; die was in het academisch jaar 2019-20 64% hbo en 36% wo (DUO). 62% van de steekproef bestaat uit bachelorstudenten, waarna masterstudenten met 34% de op een na grootste groep vormen. De resterende 4% bestaat uit premasterstudenten, studenten aan een universitaire lerarenopleiding en associate degree-studenten. 59% van de respondenten identificeert zich als vrouw, 40% als man en 1% als non-binair. De meerderheid van de respondenten (67%) is tussen 18 en 24 jaar oud. 22% is tussen 25 en 30 jaar oud. De resterende 11% is ouder. In de bijlage (sectie G) vergelijken we deze verdelingen met de algemene studentenpopulatie.

Figuur 1. Onderwijskenmerken van de steekproef. HBO = Hoger beroepsonderwijs; WO = Wetenschappelijk onderwijs.

Data-analyse

Voor het bepalen van de deelname van studenten aan studiepuntmobiliteit hebben we gekeken naar de antwoorden op de volgende twee enquêtevragen:

- Heb je wel eens hoger onderwijs gevolgd buiten Nederland?
- Ben je tijdens je studie ooit in het buitenland geweest voor andere studiegerelateerde activiteiten?

Voor dit onderzoek zijn met name respondenten relevant die de eerste vraag hebben beantwoord met “Nee, ik ben dit ook niet van plan” en de tweede met “Geen andere studiegerelateerde activiteiten”. In onze analyse worden deze respondenten aangeduid als studenten die “in Nederland blijven”. Op basis van deze definitie bedroeg het percentage dat in Nederland blijft 61% onder hbo-respondenten en 51% onder wo-respondenten. Omdat deze twee groepen verschillende kenmerken hebben en hbo-studenten in de oorspronkelijke steekproef ondervertegenwoordigd zijn, worden ze in de analyse afzonderlijk behandeld.

Zowel voor de hbo- als voor de wo-groep hebben we onderzocht in hoeverre de achtergrond van een student van invloed is op de kans dat zij of hij in Nederland blijft. Op basis van de in de inleiding besproken literatuur en de inhoud van de dataset van de Studentenmonitor hebben we ons gericht op de onderstaande vijf achtergrondkenmerken. Voor de verdeling van deze kenmerken in de steekproef wordt verwezen naar het de bijlage (sectie B) en ons [dashboard](#).

1. Eerstegeneratiestudent: geen van de ouders/verzorgers heeft een hoger onderwijs diploma.
2. Laag gezinsinkomen: respondenten die de financiële situatie van hun ouders, vergeleken met andere gezinnen, als “niet goed” of “helemaal niet goed” inschatten.
3. Ouderschap: respondenten die ten minste één kind hebben.
4. Functiebeperking/aandoening: respondenten die aangeven ten minste één functiebeperking of (psychische) aandoening te hebben.
5. Migratieachtergrond: respondenten die zelf in het buitenland zijn geboren (eerste generatie migranten) en respondenten die in Nederland zijn geboren uit ouders uit het buitenland (tweede generatie migranten).

Er zijn natuurlijk nog tal van andere factoren die de waarschijnlijkheid om tijdens de studie naar het buitenland te gaan positief of negatief kunnen beïnvloeden. Het is met name bekend dat deelname aan mobiliteit ook afhankelijk is van leeftijd, gender en academische prestatie (Böttcher et al., 2016; Cordua & Netz, 2021; Kommers, 2020). Ook de studierichting zelf kan een beslissende rol spelen: zo zullen studenten die de studie International Business volgen, vaker (de optie hebben om) naar het buitenland (te) gaan dan studenten Verpleegkunde. Andere relevante studiegerelateerde factoren zijn studiejaar, type opleiding (bachelor, master, enz.) en of de student in voltijd of in deeltijd studeert. Tot slot, aangezien deze data zijn verzameld in de zomer van 2020, is het belangrijk om rekening te houden met de mogelijke invloed van coronamaatregelen op de plannen van studenten om (niet) naar het buitenland te gaan.

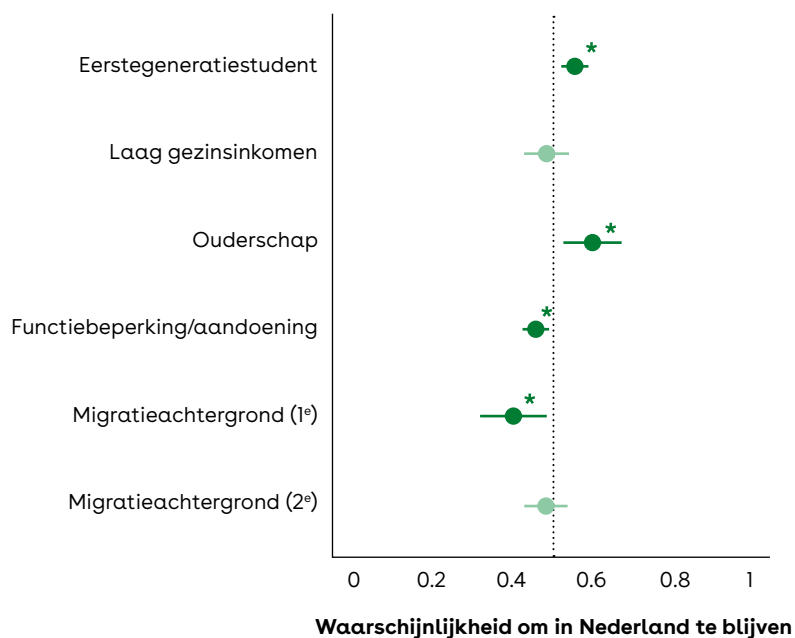
We hebben met de vijf bovenstaande achtergrondkenmerken van studenten een regressieanalyse uitgevoerd om te onderzoeken wat de relatie van elk van deze kenmerken is tot de waarschijnlijkheid om in Nederland te blijven. Om er zeker van te zijn dat eventuele relaties die aan het licht komen onafhankelijk zijn van de andere genoemde factoren, zoals leeftijd en gender, hebben we gecorrigeerd voor leeftijd, gender, academische prestatie, studiejaar, type opleiding, voltijd/deeltijd, invloed van coronamaatregelen en voor de vraag of naar het buitenland gaan in het studieprogramma past. De regressieanalyse is afzonderlijk uitgevoerd op de data afkomstig van hbo- en de data afkomstig van wo-respondenten. Zie de bijlage voor een volledige beschrijving van de variabelen (sectie A) en de gebruikte statistische methode (sectie C).

Resultaten

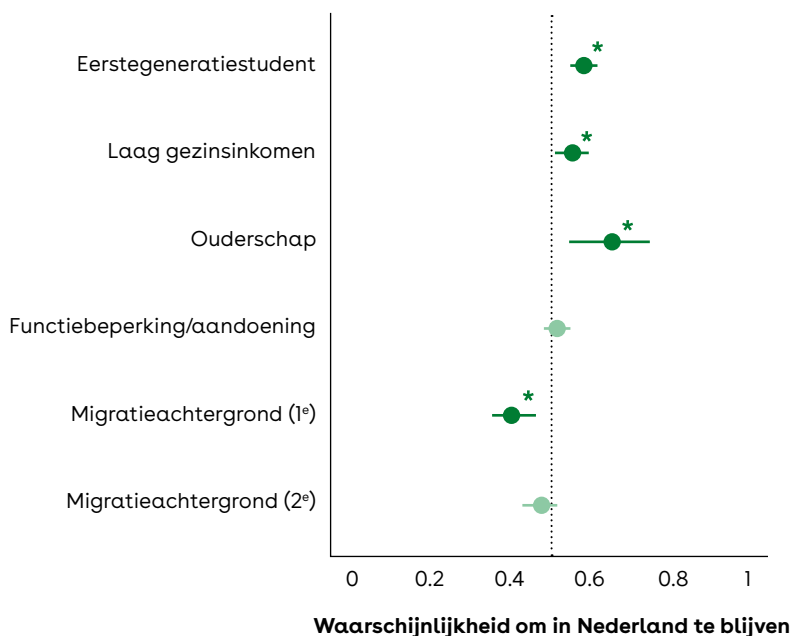
De belangrijkste resultaten van de regressieanalyse voor hbo- en wo-respondenten zijn weergegeven in de figuren 2a en 2b. De achtergrondkenmerken van de studenten staan aan de linkerkant van elke grafiek. Op de x-as is de waarschijnlijkheid uitgezet dat een student met een bepaald achtergrondkenmerk in Nederland blijft. Een waarschijnlijkheid van 0,5, aangegeven met de stippellijn, betekent dat er geen effect is: het betreffende achtergrondkenmerk vergroot noch verkleint de waarschijnlijkheid dat een student in Nederland blijft. Wanneer de stip rechts van de stippellijn ligt, heeft het kenmerk een positief effect op de waarschijnlijkheid om in Nederland te blijven. Met andere woorden: als alle andere factoren gelijk blijven, zal een student met dat kenmerk eerder in Nederland blijven dan een student die dat kenmerk niet heeft. Wanneer de stip links van de stippellijn ligt, is het omgekeerde het geval. Een asterisk geeft aan dat het effect statistisch significant is. De horizontale lijn die door elke stip loopt, geeft de foutmarge weer: hoe korter de lijn, hoe betrouwbaarder het effect.

Figuur 2. Resultaten van de regressieanalyse voor hbo- (N=4556) en wo-respondenten (N=8308). Vanwege ontbrekende data werden 2828 respondenten niet meegenomen in de analyse. (*) geeft aan dat het effect statistisch significant is, op basis van $p < 0,05$.

a) Hoger beroepsonderwijs (HBO)

b) Wetenschappelijk onderwijs (WO)

NB: De stippen geven aan hoe groot de waarschijnlijkheid is dat een student met de een op de y-as vermeld kenmerk in Nederland blijft. Hoe verder naar rechts de stip van de stippellijn ($p > 0,5$) ligt, hoe groter de waarschijnlijkheid dat een student met dat kenmerk in Nederland blijft. Een asterisk (*) geeft aan dat het effect van het kenmerk statistisch significant is. De horizontale lijn die door elke stip loopt, geeft de foutmarge weer. In deze figuren zijn vanzelfsprekend alleen de resultaten weergegeven voor de

vijf achtergrondkenmerken die onderwerp van het onderzoek zijn. Een volledige tabel van de resultaten voor alle andere variabelen die in de regressieanalyse zijn meegenomen, is te vinden in de bijlage (secties D en E).

Voor hbo-respondenten blijkt uit figuur 2a dat de volgende kenmerken een significant effect hebben op de waarschijnlijkheid om in Nederland te blijven: eerstegeneratiestudent, ouderschap, functiebeperking en migratieachtergrond (1e generatie). Voor wo-respondenten hebben de volgende kenmerken een significant effect (zie figuur 2b): eerstegeneratiestudent, laag gezinsinkomen, ouderschap en migratieachtergrond (1e generatie). Hieronder worden voor elk achtergrondkenmerk de resultaten besproken.

Eerstegeneratiestudent

In totaal zegt 61% van de 4656 respondenten die eerstegeneratiestudent zijn tijdens zijn of haar studie niet naar het buitenland te zijn geweest en dat ook niet van plan te zijn. Voor studenten met ouders die hoger onderwijs hebben genoten, bedraagt dit percentage 51%. Dit komt overeen met de figuren 2a en 2b, die voor eerstegeneratiestudenten in zowel het hbo als het wo een significante stijging van de waarschijnlijkheid om in Nederland te blijven laten zien. Dit effect is onafhankelijk van de andere in de analyse opgenomen factoren. Wanneer we bijvoorbeeld twee mannelijke derdejaars bachelorstudenten Psychologie vergelijken die hetzelfde cijfergemiddelde hebben en allebei uit een gezin met een laag inkomen komen, dan is de kans dat de student van wie ten minste één van de ouders hoger onderwijs heeft gevolgd, voor een studie naar het buitenland gaat, significant groter dan de kans dat zijn klasgenoot dat zal doen van wie de ouders geen hoger onderwijs hebben gevolgd.

Laag gezinsinkomen

Van alle 1527 studenten in de steekproef die uit een gezin met een laag inkomen komen, geeft 58% aan in Nederland te blijven, vergeleken met 54% van de respondenten die uit een gezin met een modaal tot hoog inkomen afkomstig zijn. Wanneer we de reacties van de hbo- en wo-studenten afzonderlijk analyseren, komen echter verschillen tussen de twee groepen aan het licht. Voor wo-studenten is de waarschijnlijkheid dat ze in Nederland blijven aanzienlijk groter wanneer ze afkomstig zijn uit een gezin met een laag inkomen (figuur b). Dit lijkt echter niet het geval te zijn voor hbo-studenten die afkomstig zijn uit een gezin met een laag inkomen. Volgens figuur 2a is een laag gezinsinkomen op zichzelf voor hbo-studenten geen significante voorspellende factor van deelname aan mobiliteit.

Ouderschap

De steekproef als geheel telt 1107 respondenten met kinderen. 73% van die respondenten zegt in Nederland te blijven. Voor respondenten zonder kinderen is dit percentage 53%. De resultaten in de figuren 2a en 2b bevestigen dat dit een significant effect is. Voor hbo-studenten met kinderen is de waarschijnlijkheid dat ze tijdens hun studie een buitenlandervaring mislopen 1,5 keer zo groot als voor medestudenten zonder kinderen. Voor wo-studenten met kinderen is die kans zelfs bijna twee keer zo groot.

Functie beperking of (psychische) aandoening

Voor de 4781 respondenten in onze steekproef die aangeven dat ze een beperking of (psychische) aandoening hebben, bedraagt het percentage dat in Nederland blijft 54%. Dit is vrijwel hetzelfde percentage als voor respondenten die geen beperking/aandoening hebben opgegeven (55%). Evenzo laten de regressieresultaten voor hbo-studenten zien (figuur 2a) dat het hebben van een beperking of aandoening geen invloed heeft op de waarschijnlijkheid dat een student in Nederland blijft. De resultaten voor wo-studenten in figuur 2b vertellen een iets ander verhaal: die figuur laat een verband zien tussen het hebben van een beperking en een *verminderde* kans op thuisblijven.

Migratieachtergrond

In totaal hebben 2462 respondenten een migratieachtergrond. Daarvan zegt 53% in Nederland te blijven (vergeleken met 55% van de respondenten zonder migratieachtergrond). Wanneer we de twee categorieën van migratieachtergrond samen nemen, laten hbo- en wo-studenten een vergelijkbaar patroon van resultaten zien (figuren 2a en 2b). Een tweede generatie migratieachtergrond lijkt op zichzelf geen effect te hebben op de waarschijnlijkheid dat een student in Nederland blijft. Opvallend genoeg duiden de resultaten voor het kenmerk "migratieachtergrond (1e generatie)" erop dat de waarschijnlijkheid om in Nederland te blijven aanzienlijk *kleiner* is voor in het buitenland geboren studenten dan voor medestudenten zonder migratieachtergrond.

Aanvullende factoren

Van de aanvullende factoren die in de analyse zijn opgenomen, blijken sommige ook zelf een significante voorspellende factor te zijn. In overeenstemming met eerder onderzoek (Böttcher et al., 2016; Cordua, et al., 2021; Van Mol, 2020) zien we dat voor mannelijke studenten de kans dat ze deelnemen aan mobiliteit statistisch gezien lager is dan voor vrouwelijke en non-binaire studenten. Ook deeltijdstudenten en studenten met lagere cijfers dan gemiddeld hebben statistisch gezien een grotere kans dat ze in Nederland blijven. Logischerwijs spelen ook studiejaar en type opleiding een rol: derdejaars-, vierdejaars- en masterstudenten gaan aanzienlijk vaker naar het buitenland.

"Eerste generatie", de meest betrouwbare voorspellende factor van mobiliteit voor hbo- en wo-studenten

De tot dusver beschreven resultaten kunnen als volgt worden samengevat: slechts twee van de vijf onderzochte achtergrondkenmerken vergroten de waarschijnlijkheid om in Nederland te blijven voor hbo-studenten significant, namelijk het zijn van eerstegeneratiestudent en het hebben van kinderen. Voor wo-studenten heeft ook het kenmerk "laag gezinsinkomen" een significant effect. Welke van deze kenmerken zijn het meest betrouwbaar voor het voorspellen van deelname aan mobiliteit?

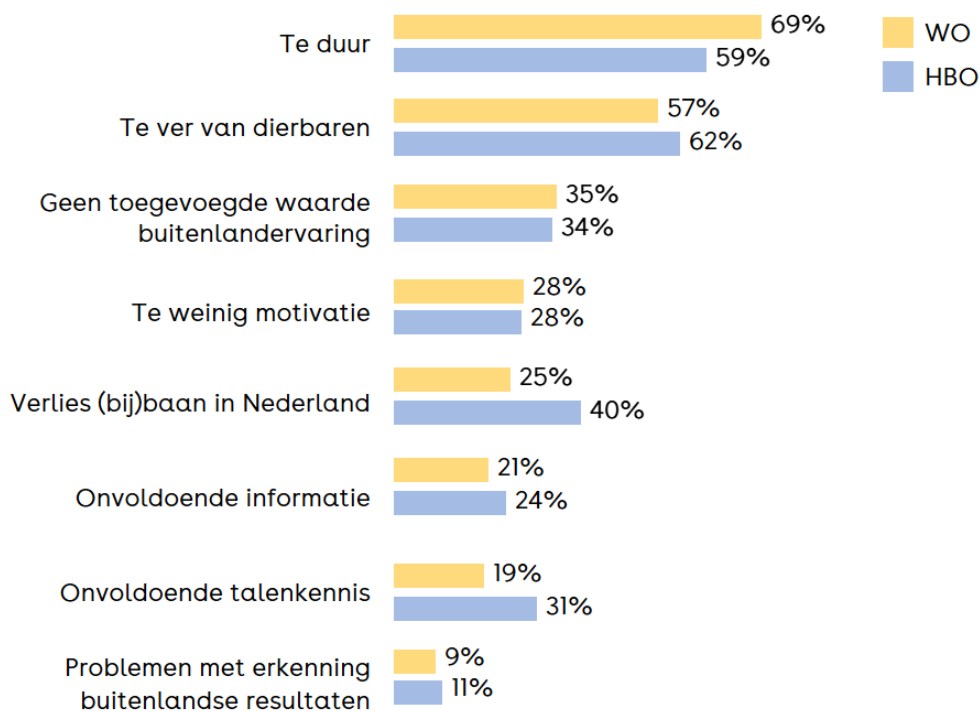
Hoewel de groep met de grootste waarschijnlijkheid om thuis te blijven studenten met kinderen zijn, is de foutmarge voor "Ouderschap" in figuren 2a en 2b relatief groot, wat een minder betrouwbaar effect signaleert.

Bovendien heeft slechts een minderheid van onze steekproef (7%) kinderen, waardoor dit kenmerk in de meeste gevallen ongeschikt is om te verklaren waarom studenten niet naar het buitenland gaan.

Van de twee resterende kenmerken heeft "eerstegeneratiestudent" de kleinste foutmarge, waardoor dit het kenmerk is met de grootste voorspellende waarde voor (niet-)deelname aan mobiliteit in zowel het wo als het hbo. In de volgende alinea's zullen we deze groep nader onderzoeken op welke belemmeringen ervaren eerstegeneratiestudenten die aangeven in Nederland te blijven en wat zijn de beweegredenen van de minderheid van de eerstegeneratiestudenten om wel over te grens te gaan?

Wat zien eerstegeneratiestudenten als de belangrijkste belemmeringen voor het opdoen van buitenlandervaring tijdens hun studie?

Figuur 3. *Antwoord op de vraag: In hoeverre vormen de volgende aspecten een belemmering om een deel van je studie in het buitenland te volgen? Het percentage eerstegeneratiestudenten dat aangeeft dat elk van de genoemde aspecten "een (belangrijke) rol speelt", wordt voor hbo- (N=1598) en wo-studenten (N=1277) afzonderlijk gegeven. Alleen de antwoorden van respondenten die hebben aangegeven in Nederland te blijven, zijn meegenomen.*

De meeste eerstegeneratiestudenten vinden een studie in het buitenland te duur en willen niet te ver van familie en vrienden wonen

Eerstegeneratiestudenten in het hbo die hebben aangegeven in Nederland te blijven, noemen als belangrijkste belemmeringen voor deelname aan studiepuntmobiliteit het gescheiden zijn van familie en vrienden (62%), kosten (59%) en verlies van een (bij)baan (40%). 31% noemt onvoldoende talenkennis als reden om niet naar het buitenland te gaan. Dit verschilt van de belemmeringen die door eerstegeneratiestudenten in het wo worden ervaren. Voor hen spelen de kosten de grootste rol (69%), gevolgd door het gescheiden zijn van familie en vrienden (57%). Eerstegeneratiestudenten in het wo geven veel minder vaak

dan eerstegeneratiestudenten in het hbo aan dat dat ze het kwijtraken van een deeltijdbaan (25%) of onvoldoende talenkennis (19%) als een belemmering zien voor het opdoen van buitenlandervaring. Een gebrek aan motivatie, daarentegen, speelt bij beide groepen een even grote rol (28%). Het is opvallend dat grofweg 1 op de 4 hbo-respondenten een gebrek aan informatie vanuit hun instelling als belemmering aangeeft. Voor wo-respondenten is dit 1 op de 5. Ongeacht het type instelling ziet ongeveer 1 op de 3 eerstegeneratiestudenten die thuisblijven geen toegevoegde waarde in een buitenlandervaring.

Voor de belemmeringen die de andere groepen ervaren, verwijzen we naar het [dashboard](#).

Wat zijn beweegredenen van de eerstegeneratiestudenten die wel naar het buitenland gaan?

Ontwikkelen van internationale competenties is een prioriteit voor mobiele eerstegeneratiestudenten

Voor de Studentenmonitor is aan studenten die naar het buitenland *zijn geweest* gevraagd waarom ze zijn gegaan. Van de 986 eerstegeneratiestudenten die deze vraag hebben beantwoord, geeft meer dan driekwart (78%) aan dat ze kennis en begrip van andere culturen zochten en dat ze met mensen uit andere culturen wilden leren omgaan. Ook factoren gerelateerd aan persoonlijke ontwikkeling scoren hoog als redenen waarom deze groep naar het buitenland ging, namelijk functioneren in onbekende situaties (71%) en inzicht krijgen in eigen mogelijkheden en beperkingen (71%). Een vergelijkbaar percentage wilde internationale ervaring opdoen met het oog op hun toekomstige carrière: professionele ervaring opdoen en inzicht krijgen in internationale carrièremogelijkheden speelde voor respectievelijk 70% en 66% een belangrijke rol. Leren omgaan met onzekerheid was onder deze groep de minst populaire beweegreden om naar het buitenland te gaan. Iets meer dan de helft (53%) geeft aan dat dit een belangrijke reden was. Deze resultaten verschillen niet significant naar het type instelling waar de student staat ingeschreven.

Conclusies

Op basis van deze studie trekken we aan aantal conclusies. Hieruit volgen aanbevelingen voor hoger onderwijsinstellingen.

Eerstegeneratiestudenten en studenten met kinderen zijn het meest geneigd om in Nederland te blijven

Voor eerstegeneratiestudenten en studenten met kinderen is de kans dat ze deelnemen aan, of van plan zijn om deel te nemen aan, studiepuntmobiliteit, statistisch gezien kleiner dan voor studenten zonder die kenmerken. Dit geldt zowel voor hbo- als wo-studenten.

Effect van gezinsinkomen

Inkomensachtergrond is een kenmerk dat van invloed blijkt te zijn op studiepuntmobiliteit voor wo-studenten. De kans dat wo-studenten uit gezinnen met een laag inkomen in Nederland blijven is aanzienlijk groter dan voor studenten uit gezinnen met een modaal tot hoog inkomen. Er is nader onderzoek vereist of dit kenmerk effect heeft op de studiepuntmobiliteit van hbo-studenten. Het gezinsinkomen is voor hbo-studenten mogelijk een minder invloedrijke factor

omdat hbo-studenten meer vertrouwen op eigen inkomsten uit bijvoorbeeld een bijbaan. Daar komt bij dat hbo-studenten vaker dan wo-studenten voor stage naar het buitenland gaan dan wo-studenten (Hauschildt et al., 2021). Omdat stages vaak (deels) vergoed worden door de werkgever, is een buitenlandstage vaak goedkoper dan studeren in het buitenland.

Hoewel in onze analyse het hebben van een beperking of migratieachtergrond de kans op thuisblijven niet vergroot, kan daaruit niet worden uitgesloten dat groepen met deze kenmerken met belemmeringen worden geconfronteerd als ze naar het buitenland willen gaan. Deze resultaten laten niet zozeer zien welke groepen studenten *minder* ondersteuning nodig hebben, maar benadrukken waar *aanvullende* ondersteuning geboden kan worden om de deelname aan studiepuntmobiliteit te bevorderen.

Het zijn van eerstegeneratiestudent is de betrouwbaarste voorspellende factor van mobiliteit

Van alle significante effecten in onze analyse heeft “eerstegeneratiestudent” de kleinste foutmarge, waardoor dit kenmerk de betrouwbaarste voorspeller is van (niet-)deelname aan mobiliteit in zowel het wo als het hbo.

Kosten en afstand tot familie en vrienden zijn voor de meerderheid van de eerstegeneratiestudenten redenen om niet naar het buitenland te gaan

We hebben dieper ingezoomd op de belemmeringen die eerstegeneratiestudenten zonder ervaring met studiepuntmobiliteit noemen. De kosten van een dergelijke ervaring is voor eerstegeneratiestudenten in het hbo en wo één van de top 3 redenen om niet naar het buitenland te gaan. Vooral voor eerstegeneratiestudenten in het wo lijkt dit een belangrijke belemmering te zijn. Voor eerstegeneratie hbo-studenten vormt de afstand tot familie en vrienden de grootste belemmering voor het opdoen van een buitenlandervaring. Het verlies van een (bij)baan in Nederland is een andere belangrijke reden om niet naar het buitenland te gaan, met name voor eerstegeneratiestudenten in het hbo. Daarnaast ziet bijna een derde van de hbo-studenten in deze groep onvoldoende talenkennis als een belemmering, in tegenstelling tot slechts een vijfde van de wo-studenten. Een vergelijkbaar deel van hbo en wo groepen geeft aan dat onvoldoende informatie vanuit de eigen instelling en het ontbreken van toegevoegde waarde van de buitenlandervaring een rol hebben gespeeld in de beslissing om niet deel te nemen aan mobiliteit.

Eerstegeneratiestudenten die wel naar het buitenland gaan, doen dat om internationale competenties te ontwikkelen

De belangrijkste redenen voor eerstegeneratiestudenten die wel hebben deelgenomen aan studiepuntmobiliteit zijn gerelateerd aan het ontwikkelen van interculturele competenties, persoonlijke ontwikkeling en internationale oriëntatie.

Aanbevelingen

Wat kunnen hoger onderwijsinstellingen doen om studiepuntmobiliteit, en het opdoen van internationale ervaring in het algemeen, inclusiever te maken? Over die vraag zijn we, op basis van ons onderzoek, in november 2021 in gesprek gegaan met onderwijsprofessionals door heel Nederland die zich beroepsmatig met internationalisering bezighouden. Daar kwamen de volgende aanbevelingen uit voort.

Voorlichting: plant het zaadje en blijf het voeden

Voorlichting over mobiliteit is meer dan alleen informeren over de mogelijkheden die er zijn. Het betekent ook het normaliseren van deelname aan studiepuntmobiliteit en het inspireren van studenten om de sprong te wagen. Dat is met name belangrijk voor studenten die geen familie en vrienden met buitenlandervaringen hebben.

We adviseren om een combinatie van communicatiestrategieën te gebruiken om ook studenten te bereiken die anders 'onder de radar' blijven. Centraal georganiseerde, grotere informatie-evenementen in het eerste of tweede jaar van de opleiding kunnen een effectieve manier zijn om studenten enthousiast te maken over de mogelijkheden die er zijn. Maar nadat het zaadje is geplant, heeft het voeding nodig om te kunnen groeien. Houd daarom bijvoorbeeld ook kleinere, meer persoonlijke informatiebijeenkomsten. Nodig studenten uit die al voor een minor of stage naar het buitenland zijn geweest om te komen vertellen over hun ervaringen en zorg dat er voldoende tijd is voor vragen. Behalve de frequentie is ook de timing van de voorlichting van belang. Helaas krijgen studenten vaak pas te horen welke financiering er mogelijk is als het al te laat is om een aanvraag te doen.

Maak gebruik van bestaande structuren

Om er zeker van te zijn dat *alle* studenten al in een vroeg stadium op de hoogte zijn van de mogelijkheid om een internationale component in hun studie op te nemen, kunnen bestaande structuren binnen de instelling gebruikt worden. Alle hbo-studenten hebben bijvoorbeeld in het eerste jaar een verplicht gesprek met een studieadviseur. Een hogeschoolmedewerker vertelde dat er een brochure werd gemaakt voor studieadviseurs, zodat ze over de nodige informatie beschikken om studenten tijdens die gesprekken te kunnen informeren over en enthousiasmeren voor een studie in het buitenland. Docenten en mentoren kunnen het zaadje ook planten door studenten aan te sporen tijdig de beschikbare mogelijkheden te verkennen.

Om privacyredenen is het niet altijd wenselijk of mogelijk om de voorlichting op specifieke groepen studenten te richten. Dat neemt niet weg dat gerichte voorlichting een effectieve manier *kan* zijn om een bepaalde groep te bereiken als er voor die groep al ondersteuning bestaat. Sommige instellingen bieden bijvoorbeeld aanvullende ondersteuning aan eerstegeneratiestudenten in de vorm van algemene informatieavonden voor die studenten en hun ouders. Een hbo-professional vertelde ons dat die informatieavonden de school de gelegenheid bieden om de voordelen van een buitenlandervaring te benadrukken en eventuele zorgen bij de ouders weg te nemen. In het geval van eerstegeneratiestudenten bevelen we aan om ook met de ouders in gesprek te gaan over het nut van een buitenlandervaring, zodat de deelname aan mobiliteit thuis hopelijk wordt ondersteund.

Zet in op kortere buitenlandverblijven

Uit deze studie blijkt dat de meeste eerstegeneratiestudenten afgeschrikt worden door de kosten van een buitenlandervaring. Ze zien er bovendien tegenop om van familie en vrienden gescheiden te zijn. Een korter verblijf, bijvoorbeeld in de vorm van een drieweekse uitwisseling of een ministage over de grens, kan helpen om deze obstakels weg te nemen. Zo wordt mobiliteit toegankelijker voor studenten met minder mogelijkheden. Instellingen zouden moeten overwegen om waar mogelijk korte-termijn-mobiliteit te faciliteren als een werkbaar alternatief voor de traditionele, lange buitenlandverblijven.

Kortere buitenlandverblijven zijn voorbeelden van hoe het standaardmodel kan worden aangepast om mobiliteit inclusiever te maken. Dergelijke 'op maat gemaakte' oplossingen worden ook aanbevolen voor studenten met (jonge) kinderen. Deze groep is relatief klein maar mag niet over het hoofd worden gezien bij maatregelen voor het vergroten van inclusiviteit.

Benadruk individuele leeruitkomsten

Vaak is het voor onderwijsinstellingen niet haalbaar om elk obstakel weg te nemen. We bevelen aan om niet alleen aandacht te besteden aan het 'waarom niet' maar vooral ook aan het 'waarom wel'. Voor studenten is het niet altijd vanzelfsprekend dat een buitenlandervaring een toegevoegde waarde heeft. Goed geïnformeerde docenten, decanen en studieadviseurs hebben een cruciale rol in het duidelijk maken aan studenten wat een internationale ervaring hen zal opleveren (zie het [model internationale competenties](#) van Nuffic). Onze resultaten wijzen erop dat deze studentgerichte aanpak, die op individuele leerdoelen is gebaseerd, een effectieve manier kan zijn om groepen met minder mogelijkheden te inspireren om naar het buitenland te gaan.

Integreer *internationalisation at home*

Fysieke mobiliteit is zeker niet de enige manier waarop studenten internationale competenties kunnen ontwikkelen. De opkomst van online onderwijs tijdens de pandemie heeft de weg vrijgemaakt voor nieuwe ontwikkelingen in virtuele vormen van mobiliteit, zoals online stages en uitwisselingen. De verwachting is dat *internationalisation at home (IaH)* het voor iedereen met een internetverbinding mogelijk zal maken om internationale ervaring op te doen. Daarvoor is wel nodig dat de invoering van *IaH* in het hoger onderwijs op een structurele manier gebeurt, dat de leeruitkomsten in het curriculum zijn verankerd en het personeel naar behoren is opgeleid. Wanneer *IaH* als springplank naar fysieke mobiliteit wordt gebruikt, kan studiepuntmobiliteit ook inclusiever worden. Studenten die er nu nog voor kiezen om thuis te blijven, zien wellicht minder op tegen een reis naar het buitenland als ze eerst online een internationale ervaring hebben opgedaan.

Bronnen

- Böttcher, L., Araújo, N., Nagler, J., Mendes, J., Helbing, D. & Herrmann, H. (2016). Gender Gap in the ERASMUS Mobility Program. PLOS ONE, 11(2). Geraadpleegd op: <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0149514>
- Carette, L., Ascari, A. & Van Hove, G. (2019). Study Abroad Programmes for All? Barriers to Participation in International Mobility Programmes Perceived by Students with Disabilities. International Journal of Disability, Development and Education, 67(1), 73-91. Geraadpleegd op: <https://doi.org/10.1080/1034912X.2019.1640865>
- Cordua, F. & Netz, N. (2021). Why do women more often intend to study abroad than men? Higher Education, 1-23. Geraadpleegd op: <https://doi.org/10.1007/s10734-021-00731-6>
- Elfferich, A. (2020). [Wie is van plan \(niet\) in het buitenland te studeren of stage te lopen? Een onderzoek naar de intentie van Nederlandse eerstejaars studenten.](#) Den Haag: Nuffic.
- Go International (2016). Widening Participation in UK Outward Student Mobility. A picture of participation. London: Universities UK International. Geraadpleegd op: <https://www.universitiesuk.ac.uk/sites/default/files/field/downloads/2021-07/widening-participation-inuk-outward-student-mobility.pdf>
- Gravendaal, J. & De Klerk, M. (2021). Wegnemen Obstakels Mobiliteit: Onderzoek onder het HvA-studentenpanel naar eventuele obstakels om tijdens een studie aan de HvA naar het buitenland te gaan voor studie, onderzoek of stage. Amsterdam: Hogeschool van Amsterdam.
- Grabher, A., Wejwar, P., Unger, M. & Terzieva, B. (2014). Student mobility in the EHEA: Underrepresentation in student credit mobility and imbalances in degree mobility. Venen: Institut für Höhere Studien (IHS). Geraadpleegd op: <https://irihs.ihs.ac.at/id/eprint/2244/1/IHSPR6291117.pdf>
- Hauschildt, K., Gwosc, C., Schirmer, H. & Wartenbergh-Cras, F. (2021). Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. EUROSTUDENT VII Synopsis of Indicators 2018-2021. Geraadpleegd op: https://www.eurostudent.eu/download_files/documents/EUROSTUDENT_VII_Synopsis_of_Indicators.pdf
- Kommers, S. (2020). Are Some Horizons Broader than Others? Study Abroad, Inequality, and the Influence on Careers and Education. [Doctoral dissertation, University of Massachusetts]. Geraadpleegd op: <https://doi.org/10.7275/s3yw-z413>
- Kommers, S., Peeters, L., Van Staden, G. & Van Gaalen, A. (2021). [Internationaliseringsstrategieën in het hoger onderwijs: Beleid van nu en aanbevelingen voor de toekomst.](#) Den Haag: Nuffic.
- Kurver, B., Nas, K., De Korte, K. & Warps, J. (2019). Buitenlandervaring voor iedereen? Nulmeting naar impact en inclusiviteit van het Erasmus+-mobiliteitsprogramma. Nijmegen: ReserachNed. Geraadpleegd op: <https://www.erasmusplus.nl/sites/default/files/2021-02/Buitenlandervaring%20voor%20iedereen%20rapport%20meting%201%20MJO%20HO%20DEF.pdf>

- Messelink, A., Steehouder, L. & Huberts, D. (2018). [Internationalisering in Beeld 2018](#). Den Haag: Nuffic.
- Van Mol, C. (2020). Exploring explanations for the gender gap in study abroad: a case study of The Netherlands. *Higher Education*, 1-19. Geraadpleegd op: <https://doi.org/10.1007/s10734-020-00671-7>
- Netz, N., Lörz, M. & Quast, H. (2016). Why do students from underprivileged families less often intend to study abroad? *Higher Education*, 72, 153-174. Geraadpleegd op: <https://doi.org/10.1007/s10734-015-9943-1>
- Netz, N. Klasik, D., Entrich, S.R. & Barker, M. (2020). 'Socio-demographics. A global overview of inequalities in education abroad participation.' In: Ogden, A.C., Streitwieser, B., Van Mol, C. (eds.). *Education Abroad. Bridging Scholarship and Practice*. Londen: Routledge.
- Resch, K., Nusser, L. & Schwab, S. (2021). Social inclusion of German students who complete an academic stay abroad. *European Journal of Educational Research*, 10(2), 945-955. Geraadpleegd op: <https://doi.org/10.12973/eu-jer.10.2.945>
- Sheather, S. (2009). *Diagnostics and Transformations for Multiple Linear Regression*. In: *A Modern Approach to Regression with R*. Springer Texts in Statistics. Springer, New York, NY. Geraadpleegd op: https://doi.org/10.1007/978-0-387-09608-7_6
- De Wit, H. & Jones, E. (2018). Inclusive Internationalization: Improving Access and Equity. *International Higher Education*, 94, 16-18. Geraadpleegd op: <http://dx.doi.org/10.6017/ihe.2018.94.10521>

Bijlage

A. Beschrijving van voorspellende, uitkomst- en controlevariabelen

Beschrijving	
Uitkomstvariabele	
In Nederland blijven	Dichotome variabele gebaseerd op de antwoorden op de volgende vragen: a) "Heb je weleens hoger onderwijs gevolgd buiten Nederland?", en b) "Ben je tijdens je studie in het hoger onderwijs ooit in het buitenland geweest voor andere studiegerelateerde activiteiten?" Gecodeerd als '1' als het antwoord op vraag a) "Nee, ik ben dit ook niet van plan" en het antwoord op vraag b) "Ik ben niet naar het buitenland geweest" is, anders gecodeerd als '0'.
Voorspellende variabelen	
Eerste-generatiestudent	Dichotome variabele die aangeeft of een respondent behoort tot de eerste generatie in haar of zijn naaste familie die hoger onderwijs volgt. Gecodeerd als '1' als het hoogst behaalde onderwijsniveau van zowel de moeder als de vader het middelbaar beroepsonderwijs is; anders gecodeerd als '0' (d.w.z. ten minste één ouder die hoger onderwijs heeft gevolgd).
Laag gezinsinkomen	Dichotome variabele gebaseerd op het antwoord op de vraag: "Hoe goed hebben je ouders of verzorgers het financieel gezien, als je dit vergelijkt met andere families?" Gecodeerd als '1' als het antwoord "Niet zo goed" of "Helemaal niet zo goed" is; gecodeerd als '0' als het antwoord "Gemiddeld", "Goed", of "Heel goed" is.
Ouderschap	Dichotome variabele, gecodeerd als '1' als de respondent aangeeft ten minste één kind te hebben, anders gecodeerd als '0'.
Functiebeperking/(psychische) aandoening	Dichotome variabele, gecodeerd als '1' als de respondent aangeeft ten minste één functiebeperking en/of (psychische) aandoening te hebben, anders gecodeerd als '0'.
Migratie-achtergrond	Categorische variabele gebaseerd op het geboorteland van de respondent en diens ouders. Gecodeerd als '0' als zowel de respondent als de ouders in Nederland zijn geboren (d.w.z. geen migratieachtergrond); gecodeerd als '1' als zowel de respondent als de ouders in het buitenland zijn geboren (d.w.z. 1 ^e generatie migratieachtergrond); gecodeerd als '2' als de respondent in Nederland is geboren uit ouders geboren in het buitenland (d.w.z. 2 ^e generatie migratieachtergrond).
Controlevariabelen	
Leeftijd	Continue variabele: leeftijd van respondent in jaren.
Man	Dichotome variabele, gecodeerd als '1' als de respondent zich als man identificeert, anders gecodeerd als '0'.
Studiejaar	Categorische variabele die het studiejaar aangeeft. Vier categorieën: eerste, tweede, derde en vierde jaar.
Masterstudent	Dichotome variabele, gecodeerd als '1' als de respondent momenteel een masteropleiding volgt. Alle andere opleidingstypen worden gecodeerd als '0' (d.w.z. bachelor, premaster, lerarenopleiding, associate degree).
Deeltijd	Dichotome variabele, gecodeerd als '1' voor deeltijd- of duale studenten; anders gecodeerd als '0' (d.w.z. voltijdstudent).
Gemiddeld tentamencijfer	Continue variabele: gemiddeld cijfer voor alle afgeronde onderdelen van het huidige studieprogramma.
Past niet in studieprogramma	Dichotome variabele gebaseerd op het antwoord op de vraag: "In hoeverre vormen de volgende aspecten een belemmering om een deel van je studie in het buitenland te volgen?" Gecodeerd als '1' als de respondent aangeeft dat "Past niet in studieprogramma" een rol of een belangrijke rol speelt; anders gecodeerd als een '0'.
Belemmerd door onzekerheid m.b.t. Covid-19	Dichotome variabele gebaseerd op het antwoord op de vraag: "In hoeverre vormen de volgende aspecten een belemmering om een deel van je studie in het buitenland te volgen?" Gecodeerd als '1' als de respondent aangeeft dat "Onzekerheid over de mogelijkheden vanwege coronamaatregelen" een rol of een belangrijke rol speelt; anders gecodeerd als '0'.

B. Beschrijvende samenvatting van hbo- en wo-data

(i) Dichotome/categorische variabelen

	Hbo (N=5706)		Wo (N=9672)	
	Frequentie	% van totaal	Frequentie	% van totaal
In Nederland blijven	3423	60,90	4826	50,82
Eerstegeneratiestudent	2422	45,42	2234	24,00
Laag gezinsinkomen	607	10,64	920	9,51
Ouderschap	899	15,76	208	2,15
Functiebeperking/(psychische) aandoening	1982	35,44	2799	29,55
Migratieachtergrond (1e generatie)	240	4,23	427	4,44
Migratieachtergrond (2e generatie)	595	10,49	1200	12,47
Man	2102	36,84	4052	41,89
Masterstudent	1098	19,24	4203	43,46
Deeltijd	1510	26,46	207	2,14
Past niet in studieprogramma	1501	26,77	2665	27,90
Belemmerd door onzekerheid m.b.t. Covid-19	1886	33,64	3300	34,55

(ii) Continue variabelen. SD=standaarddeviatie.

	Hbo				Wo			
	Mediaan	Gemiddeld	SD	Bereik	Mediaan	Gemiddeld	SD	Bereik
Leeftijd (in jaren)	24	27,33	9,63	14-67	23	23,80	5,23	16-83
Studiejaar	3	2,69	1,11	1-4	2	2,01	0,92	1-4
Gemiddeld tentamencijfer	7	7,20	0,62	4-10	7,30	7,32	0,67	1,5-10

C. Gegeneraliseerde logistische regressieanalyse

- We hebben het 'lme4'-pakket in R (versie 4.1.1) gebruikt om een gegeneraliseerd mixed logistisch regressiemodel (hierna: "*mixed logit model*") afzonderlijk aan de hbo- en wo-data aan te passen. Het model voorspelt de logit van de dichotome uitkomstvariabele "in Nederland blijven" (zie sectie A voor de beschrijving van deze variabele).
- Het model bevat *random intercepts* voor hoger onderwijsinstelling en studierichting, teneinde rekening te houden met de geneste structuur van de data (studenten zijn 'genest' binnen instellingen en studierichting). We nemen aan dat de uitgangswaarde van de variabele "in Nederland blijven" varieert afhankelijk van de specifieke instelling waar de student is ingeschreven en haar of zijn studierichting. De betreffende *random intercepts* zijn in het model opgenomen om rekening te houden met deze variantie.

- De voorspellende variabelen in het model zijn “eerstegeneratiestudent” (1/0), “laag gezinsinkomen” (1/0), “ouderschap” (1/0), “functiebeperking/(psychische) aandoening” (1/0) en “migratieachtergrond” (0/1/2). Voor alle voorspellende variabelen is de referentiewaarde ‘0’. Die waarde staat voor respectievelijk “tweede-generatiestudent”, “gemiddeld tot hoog gezinsinkomen”, “geen kinderen”, “geen functiebeperking/(psychische) aandoening” en “geen migratieachtergrond”.
- De controlevariabelen “leeftijd” en “gemiddeld tentamencijfer” zijn gecentreerd rond het gemiddelde (d.w.z. zo geschaald dat het steekproefgemiddelde 0 wordt) en in het model opgenomen als continue co-variabelen. “Studiejaar” (1-4) is eveneens als continue co-variabele toegevoegd (waarbij jaar 1 de referentiewaarde is).
- Voor de overige in het model opgenomen controlevariabelen is steeds ‘0’ als referentiewaarde genomen (zie sectie A). De referentiewaarden zijn zodoende vrouw/non-binair, bachelorstudent, eerste jaar, voltijd en niet belemmerd door studieprogramma of onzekerheid met betrekking tot Covid-19.

D. Samenvatting van onafhankelijke effecten in het *mixed logit model* voor hbo-respondenten

4556 waarnemingen; AIC=5652; $R^2=0,13$. De intercept geeft de logit van een hbo-student die in Nederland blijft weer als alle variabelen de referentiewaarde hebben. Sf=standaardfout
 *** $p < 0,001$; ** $p < 0,01$; * $p < 0,05$.

	Coëfficiënt	Sf	z-waarde	p-waarde	Waarschijnlijkheid
Intercept	0,83	0,23	3,58	0,00	
Voorspellende variabelen					
Eerstegeneratiestudent	0,22	0,07	3,34	0,00	0,56***
Laag gezinsinkomen	-0,06	0,11	-0,49	0,62	0,49
Ouderschap	0,40	0,15	2,62	0,0	0,60**
Functiebeperking/(psychische) aandoening	-0,17	0,07	-2,45	0,01	0,46*
Migratieachtergrond (1e generatie)	-0,39	0,18	-2,18	0,03	0,40*
Migratieachtergrond (2e generatie)	-0,07	0,11	-0,58	0,56	0,48
Controlevariabelen					
Leeftijd	0,01	0,01	1,68	0,09	0,50
Man	0,13	0,07	3,34	0,00	0,53*
Studiejaar	-0,20	0,03	-6,24	0,00	0,45***
Masterstudent	-0,89	0,12	-7,18	0,00	0,29***
Deeltijd	0,31	0,12	2,50	0,01	0,58*
Gemiddeld tentamencijfer	-0,08	0,05	-1,53	0,13	0,48
Past niet in studieprogramma	0,17	0,08	2,24	0,02	0,54*
Belemmerd door onzekerheid m.b.t. Covid-19	-0,25	0,07	-3,56	0,00	0,44***

E. Samenvatting van onafhankelijke effecten in het *mixed logit model* voor wo-respondenten

8308 waarnemingen; AIC=10.998; $R^2=0,09$. De intercept geeft de logit van een wo-student die in Nederland blijft weer als alle variabelen de referentiewaarde hebben. Sf=standaardfout
 *** $p < 0,001$; ** $p < 0,01$; * $p < 0,05$.

	Coëfficiënt	Sf	z-waarde	p-waarde	Waarschijnlijkheid
Intercept	0,00	0,14	0,02	0,98	
Voorspellende variabelen					
Eerstegeneratiestudent	0,33	0,06	5,90	0,00*	0,58***
Laag gezinsinkomen	0,21	0,08	2,44	0,01*	0,55*
Ouderschap	0,62	0,23	2,71	0,01*	0,65**
Functiebeperking/(psychische) aandoening	0,05	0,05	1,00	0,32	0,51
Migratieachtergrond (1e generatie)	-0,37	0,12	-3,12	0,00*	0,41**
Migratieachtergrond (2e generatie)	-0,10	0,07	-1,42	0,16	0,47
Controlevariabelen					
Leeftijd	-0,00	0,01	-0,51	0,61	0,50
Man	0,30	0,05	6,42	0,00*	0,57***
Studiejaar	-0,07	0,03	-2,31	0,02*	0,48*
Masterstudent	-0,26	0,06	-4,42	0,00*	0,42***
Deeltijd	0,43	0,20	2,12	0,03*	0,61*
Gemiddeld tentamencijfer	-0,24	0,04	-6,46	0,00*	0,44***
Past niet in studieprogramma	0,58	0,05	10,99	0,00*	0,64***
Belemmerd door onzekerheid m.b.t. Covid-19	-0,47	0,05	-9,54	0,00*	0,38***

F. Variantie-inflatiefactor

De variantie-inflatiefactor (VIF) is een maat voor de intercorrelatie (of multicollineariteit) tussen de voorspellende variabelen in een regressiemodel. Een hoge multicollineariteit kan de resultaten van het model vertekenen. We hebben voor alle voorspellende variabelen in de hbo- en wo-modellen de VIF berekend. Dat is gedaan met behulp van het 'forcats'-pakket in R. De waarden liggen tussen 1,02 en 3,12. Waarden onder 5 duiden op een aanvaardbare mate van multicollineariteit (Sheather, 2009, blz. 203).

G. Representativiteit van de steekproef

Deze studie gebruikt data van 15.492 studenten in het Nederlandse hoger onderwijs (ho) die tussen juli en september 2020 de Studentenmonitor survey invulden. Om de representativiteit van deze steekproef te bepalen, keken we naar de gegevens van de algemene studentenpopulatie in Nederland afkomstig uit het DUO register voor het academische jaar 2019-20 ('1 cijfer ho'). Hieronder presenteren we de verspreiding tussen type instelling (WO/HBO), type opleiding (bachelor/master), en gender (vrouw/man) in de steekproef ten opzicht van in de Nederlandse ho-studentenpopulatie. Andere relevante variabelen voor dit onderzoek (bijv., leeftijd) zijn in de '1 cijfer ho' dataset niet beschikbaar.

		Studentenmonitor steekproef	Nederlandse ho-studentenpopulatie *
Type instelling	WO	62%	36%
	HBO	38%	64%
Type opleiding	Bachelor	62%	86%
	Master	34%	14%
Gender	Vrouw	59%	51%
	Man	40%	49%

*gebaseerd op '1 cijfer ho' data (DUO) vanuit 2019-20.

Colofon

Auteurs

Saoradh Favier

Elli Thravalou

Lynette Peeters

Ga naar www.nuffic.nl/ccl voor meer informatie over het hergebruik van deze publicatie.

Nuffic Kortenaerkade 11 2518 AX Den Haag
Postbus 29777 2502 LT Den Haag
T 070 4260 260 www.nuffic.nl